

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Helyzetünk és jövőnk.

Helyzetünk és jövőnk lesz a fő czim, mely alatt egy cikksorozatot fogunk közölni. Az Unitárius Közlöny dolgozó társai készséggel ígérkeztek segítségünkre.

Azt reméljük, hogy e cikkekkel az unitárius egyház, az unitárius közoktatás legfontosabb kérdéseiben olyan tájékozást fognak találni az olvasók, a milyenre minden egyháztagnak szüksége van. De olyant is, a mely az egyház közérdekének előmozdítása érdekében nélkülözhetetlen. Már megjelent:

I. *Az unitárius igehirdetés.* Boros Györgytől.

II. *A jelen századot uraló eszmék.* Bárány Petrichevich Horváth Kálmántól.

Középiszkolai oktatásunk.

A protestáns felekezetek történelmében kiváló szerep jutott az iskoláknak. Innen magyarázható meg az a rendkívüli szívség, az a bámulatgerjesztő áldozatkészség, melyet iskoláik fenntartása körül kifejtettek. De a protestáns felekezetek iskolái különösen a nemzeti nyelvnek és irodalomnak a művelésében, a tanítás szabad szellemében, őrizésében is kiváló szolgálatot telje-

sítettek. A felekezeti és a nemzeti élet forrásának tekintették az iskolákat, s ezekből merítették azt az erőt, a mely oly sok üldöztetés, oly sok elnyomatás után is mindig fokozódott erővel újult meg s követelte létjogosultságát. Az iskolák hatásától várták és remélték azt a világosságot, mely feloldja a sötétség nyomasztó békóit s besugározza a lelket és értelmet. Erős meggyőződésük volt, hogy a mily mértékben tisztul az értelem, mivelődik a lélek, oly mértékben tágul a hit világa és szabadul meg az előítéletektől. Ezért volt s van az egyház élete összenőve az iskoláéval. Ezért keresték és találták fel életerejüket az iskolák működésében, hatásában. S hogy munkájuk nem volt csupán felekezeties jellegű, az bizonyítja leginkább, hogy addig, a míg az állambatalomnak még gondolata sem irányult az iskoláztatás felé, a felekezetek önerejükön tartottak fenn iskolákat, ők terjesztették a nemzeti miveltséget, ők őrizték meg a nemzeti hagyományokat s ezek legfőbbikét a nemzet nyelvét.

A törvényhozás a régibb időkben nem sokat foglalkozott az iskolaügygyel. Ide vonatkozó legelső törvényeink a 18. évszázban találhatók, a melyek azonban inkább csak intelmek az iskolák felállítására és fenntartására, esetleg a protestáns iskolák védelmére szoritkoztak. Az 1723. évi LXX. t.-cz. a királynak az iskolák felett felügyeleti jogot biztosít.

Az első törvényhozási fontosabb intézkedés 1777-ről a „Ratio Educationis“.

Ez, mint a törvényhozás első szüleménye, mindjárt megtámadta a felekezetek autonomiáját; fenyegette a szabad szellemet, sőt az iskolák existenciáját is. Ekkor nyilvánul hathatóssabban a protestánsok szívós ellenállása. Ez időtől kezdve az állam és egyház érdeke szembe állított egymással, a mi koronként hatalmasan megnyilatkozott; sőt a törvényhozás újabb meg újabb támadásokat intézett a felekezetek autonomiája ellen, míg az 1883. évi XXX t.-cz. el nem enyészttette e 100 éves érdekösszeütközést. Ezen törvényczikk rendelkezései biztosítják a tanítás és nevelés szabad szellemét s ennek fönntartásával védelmükbe veszik a felekezeti iskolákat is, kimondván még azt is, hogy a mely felekezet iskolája fejlesztése érdekében az állam segítségét igénybe kívánja venni, segélyben részesíthető.

Ezek az általános vonások jellemzik felekezetünk iskoláinak is a multját. De a küzdelemből nekünk még jobban ki kellett vennünk részünket, mert sem a fejedelmek bőkezősége, sem azok védelme nem támogatta kicsiny seregünket.

Ismerjük egyháztörténelmünkben, hogy a 16. évszázban nyert s több mint száz évig fenntartott óvári iskolánkat mily erőszakosan vették el s a helyette kapott főtéri iskolából is rövid idő múlva kiüzettünk. Ettől kezdődik tulajdonképen az az erős küzdelem, a melyet szorongatott kicsiny egyházunk iskolája megvédéséért, fenntartásáért kiállott. A kolozsvári ekklesiá által a belmagyar-utczában adott kis telken és kis épületben folyt az iskolázás a 18. évszáz végéig, a midőn az építés szüksége elodázhatlanná vált, különösen az említett „Ratio“ hatásának kényszere miatt.

És hála a gondviselésnek, minél erősebb lett a küzdelem, annál hatalmasabb hősöket, mentőket állított elé a hit ereje, az egyház igaz szeretete.

Petrichevich Horváth Ferencz főgondnok kezébe vette az iskola építés ügyét s lelkes felhívására és példaadására a kicsiny sereg csodákat mivelt. Összegyűjtött fillérekben lehetővé vált az iskolaépítés megkezdése. Jellemzi a felfogást, az iskola iránti meleg ragaszkodást a felhívás ezen néhány szava: „Nincs ma rendünken se úr, se asszony, se nemes, se nemtelen, se ekklesiá, se privatus, a kinek szüksége ezen építésben fenn ne forogna; mert ha *tanítóházunk* nem leszen, se fiaink, se atyánkfiai, se papjaink tanítottak nem lesznek, mely szegény társaságunknak elapadását szerezné.“

Nemsokára egy másik szabadító következik Zsuki Lászlóval, ki tekintélyes vagyonát egyházunknak hagyván, neki köszönhetjük mai s már egy évszáz óta fennálló collegiumunk létesülését. Ebből a hagyományból nyerték a tanárok is csekély fizetésüket, a mely addig az adakozásokból begyűlt összegekből került ki. A fizetésért igen gyakran sokáig kellett várniok, de azért munkájukban nem lankadva szolgálták az iskolát és egyházat buzgalommal és igen szép eredménnyel. Az iskola életében nagyobb rázkódás következett be az 50-es években kibocsátott „Entwurf“ hatásával. Sem a tanárok létszáma, sem a

tanítás iránya és módja nem felelt meg az „Entwurf“ kívánalmainak. Ez természetesen a mindig anyagi hiányokkal küzdő egyházunkat nagy zavarba hozta, de minden erőfeszítéssel igyekezett megtartani iskoláját. Tanárai számát szaporította, iskolája szellemét, a magyar nemzeti érdeket védelmezte minden hatalommal szemben. S meg is tudta védelmezni, mert mindig akadtak olyan lelkes és buzgó harcosai, a kik tudásukkal s az egyház iránti szeretetből merített lelki bátorsággal a támadásoknak ellen tudtak állani. Egyfelől az állammal szemben a védelmet vették kezükbe, másfelől az egyház hiveit lelkesítették kitartásra, adakozásra. Egy újabb gyűjtést indítanak meg, mely közel 100 ezer forintot biztosít az egyháznak és iskoláinak. Ez a küzdelem érlelte meg az emberekben azt a törekvést is, hogy az iskolák fennállását a jövőre kihatólag is biztosítani kell s ez időtől kezdve az iskolai alapítványok száma örvendően szaporodik, a mint a Koncz János, Kelemen Benő, Kovács Dénes, Derzsi János és Berde Mózes nevekhez fűződő nagy alapítványok bizonyítják. Mindenik jóltevőnket azonban nemcsak egyházunk apraja és nagyja, hanem a nemzeti hálás kegyelet is méltán sorolja azon nagyok közé, kiknek emléke örök, érdeme elévülhetlen.

Az 1868. évi XLIV. t.-cz. rendelkezései már kedvezőbb helyzetben találják iskoláinkat, melynek kívánalmai szerint azok újabb rendezése, szervezése lehetséges volt.

Az 1883. évi XXX. t.-cz. felekezeti iskoláink történetében új korszakot nyit meg.

A törvényhozás az iskoláztatás ügyét az állam kezébe adja. Egységes tantervet létesít s tesz kötelezővé. Maga az állam is középiskolákat létesít s ezek berendezésével és felszerelésével mintául kíván szolgálni a felekezeti iskoláknak, melyek még mindig vonakodnak a tantervet és az állami Rendtartást kötelező erejűnek tekinteni. Az állam azonban már felügyeletet gyakorol s az érettségi vizsgálatokhoz biztosokat küld, kiknek utasításul adja, hogy nemcsak az iskola működésének eredményéről, szelleméről s annak felszereléséről, hanem az egész iskolai életről kellően informálják a kormányt. Ezeknek a következtében elég gyakran kapja az egyház az intelmeket, hogy a

tanári létszámot szaporítsa, s csak képesített tanárokat alkalmazzon, az iskolát kellően lássa el tanszerekkel stb. Ezen intelmeket habár az egyház kellően méltányolta is, még sem tudott a kivánalmaknak megfelelni, mert az állam által alkalmazott tanárok fizetése annyival magasabb volt a felekezetbeliekéénél, hogy a már alkalmazott tanárokat sem tudta annyira emelni, mint az állam, nemhogy még új tanerőket alkalmazhatott volna. Természetes, hogy az 1883. évi törvények hatása az oktatásügyre kiválóan kedvező volt. A mit az egyház maga is belátott ugyan, de anyagi ereje nem engedte, hogy egyszerre újra szervezhesse iskoláját, tanári karát. Így telt el egy néhány év az állam sürgetésének meg-megújításával, sőt hozzátehetjük, hogy koronkénti fenyegetésével S nem lehet csodálni, ha egyházunk a sok áldozattal fentartott iskoláját féltékenyen őrizte s az államsegélyt nem örömet vette igénybe, féltvén autonomikus jogait. Azonban a 80-as évek végéig annyira érelődtek a dolgok, helyesebben, annyira szorongatta az állam az egyházat, hogy iskolája kellő berendezése, a tanári létszám szaporítása érdekében államsegélyért folyamodott. Az 1890. évben a szerződés megkötöttvén, a kolozsvári főgymnasium 7700 frt államsegélyt kapott s a tanári létszám 10-re emeltetett.

De hogy mennyire nem volt előkészülve erre az egyház, az bizonyítja legjobban, hogy az államsegély felhasználásával is csak 1000 frt évi fizetést biztosított a tanároknak. Az állam pedig már ekkor 1200 frt minimális fizetéssel dotálta tanárait, a minek következménye nyilván látható volt.

Nem tagadható el azonban a kormánynak a felekezeti iskolák és azok tanárai érdekében kifejtett jóindulatú törekvése. A mint a felekezeti iskolák nagyobb számmal kezdték igénybe venni az állam segélyét, azonnal hozzá kezdett a kormány a felekezeti tanárok nyugdíjának a biztosításához. Ettől is ép úgy vonakodtak a felekezetek, mint az iskolák segélyeztetésétől, pedig jótékony hatása már most is észlelhető s a felekezetekről oly nagy terhet vett le az állam, a melyet azok el sem bírtak volna. Az 1896. év létesítette a felekezeti tanárok számára az országos nyugdíjintézetet.

Ezzel ismét közelebb jutottak a felekezeti tanárok az ál-

lami fenhatóságához s az egyházak még több befolyást engedtek az államnak iskoláikba.

A segélyezés kérdése még nem volt befejezve, mert a segélyösszeg csekélysége miatt nem lehetett az állam kiválmái szerint szervezni az iskolát és tanári kart.

E miatt újabb segélyt vett igénybe, hogy a kor kiválmáinak megfelelően szervezkedhessék. Az 1898. évben megújított szerződés szerint évi 16 ezer frt segélyt kapott az iskola s ennek alapján a tanári létszám pár évtized alatt majdnem meg-négyszereződött.

Ugyanazon évben biztosított a kormány az új iskola építésére 120 ezer frt segélyt. Tehát az iskola külső és belső ellátásáról egyaránt gondoskodott s ezáltal a folyton szaporodó állami iskolákkal teljesen egy niveaura emelte felekezeti iskoláinkat.

Jelenleg tehát nemcsak az állam fenhatóságát kell éreznie az egyháznak, hanem a segélyezés alapján a tanárok egy részét is az állam nevezi ki az iskolához, az egyház felterjesztése alapján. Ez az állapot egyfelől sok örömet és megalégedést, másfelől azonban sok aggodalmat is okoz. Örömet okoz azért, mert anélkül, hogy az iskola anyagi javainak kezelésére, felhasználására legkisebb befolyást is kívánna gyakorolni, az állam lehetővé tette, hogy erős és kellően javadalmazott tanári karra s jól felszerelt, berendezett iskolával szolgálhassa a hazai oktatásügyet.

Aggodalmat okozott az autonomia csorbításáért, mely ezen szerződéses állapotnak önkéntes, de természetes következménye is. Sőt helyesebben nem is annyira az autonomiát fenyegető veszély ejtette aggodalomba az egyházat, mint inkább az iskola szellemét féltette.

Az iskola volt eddig nemcsak a műveltségnek, hanem az egyházas szellemnek a felekezeti összetartozás érzetének is melegágya. Még az is hozzá tehető, hogy a tanulók tulnyomó része unitárius volt. Tehát mindenütt és mindennemű foglalkozásban megnyilatkozhatott az egyházas szellem a nélkül, hogy az akár az oktatás, akár a nevelés ügyének hátrányára lett volna. Tanáraink mind olyanok voltak, kiket maga az egyház

nevelt és képeztetett ki. Igen természetes tehát, hogy ők nagy befolyással voltak az egyházas szellem ápolására

Milyen a mai állapot? Tanáraink java részét már nem az egyház neveltette, tanulóinak tekintélyes része, közel harmada más felekezetű, tehát megváltozott az iskola képe, rendszere. Vajjon szelleme is megváltozott? Egyházi, felekezeti szempontból nem. Ez állítás nem szorúl bizonyításra, mert a tanárok a mai napig épen olyan odaadással teljesítettek szorosán vett egyházi szolgálatokat, ép oly buzgón szolgálták az egyház érdekeit, mint azelőtt. Valjon van-e ok aggodalomra a jövőt illetőleg. Nem habozom kimondani, hogy iskoláink ilyen irányu fejlődésében semmi veszedelmet nem látok. Nem látok veszedelmet az állam által gyakorolt felügyeletért, ellenőrzésért sem, mert az egyház és állam az iskoláztatással egy célra törekszik, a nemzeti eszme a nemzeti miveltség terjesztésére. Olyan erős magyar felekezetnek, mint az unitárius, a multban sem volt más a törekvése, s jövőben sem lehet más. Tehát a közös cél elérése érdekében mindenik fél teljesíti kötelességét, gyakorolja jogait

Arra pedig sem ma nem törekszik az állam, sem a jövőben nem fog törekedni, hogy iskolánk felekezeti jellegét elve szítse. Nem avatkozik a hit kérdésébe, annak oktatásába, sőt segílyt ad arra is, hogy azt minél megfelelőbben teljesíthesse az egyház.

Tanulóinkat a szellemi javakon kívül oly sok anyagi jóban tudjuk részesíteni, hogy szaporítani tudjuk azok számát, s velők szemben az egyház megtarthatja s meg is fogja tartani. Édesanyai szerepét s szeretetét éreztetvén a serdülő ifjával, annak melege áthatja fogékony lelkét s az elhintett apró mag könnyen csirába fog indulni s termő fává nőni, a mely majd másokat is üdítő árnyékába fogad s megvédi véstől, vihartól. Ha iskolánk növendékei közt az unitárius tanulók száma aránylag apadni fog, ne ijedjünk meg rajta, mert csak látszólagos az apadás, hiszen ma jóval több unitárius tanulónk van, mint bármikor, de e mellett szaporodik a más felekezetbeliek száma is, a mi tanulóink számarányának rovására. De ha tényleges apadás mutatkoznék is, a mi elég szomorú lenne, még akkor is s talán annál inkább meg kellene tartanunk iskolánk jellegét.

E tekintetben semmi aggodalmunk nem lehet, mert ha a körülmények nem lennének is segítségünkre, a boldog emlékü Berde Mózes fejedelmi alapítványával biztosította azt, hogy a szegény székely unitárius növendékek tanulhassanak.

Hanem ennél sokkal lényegesebb felekezeti szempontból a tanári testület működése, szelleme. Az iskola szellemét kizárólag a tanárikar teremti meg és tartja fenn. Ha olyan tanári karunk van és lesz, mely nemcsak hirdeti, hanem érzi is a hit erejét, az egyház érdekei előmozdításának szükségét, a mely át van hatva az egyház iránti ragaszkodás] érzetétől, akkor nincs mitől féltenuk az iskola szellemét.

Jelenleg az állapotok teljesen megnyugtatók, mert minden egyes tanár magában hordja a biztosítékát nemcsak tanári, hanem egyházi kötelességei teljes tudatának. Nem ily megnyugtató azonban a jövő. Tanárokbán nem bővelkedik az ország annyira, hogy válogatni lehetne közülök, sőt a szükséges szám sincs meg. A tanárnövendékek nehéz és költséges pálya után sietve mennek a kedvezőbb állások után, a melyekkel az állam valószínűen mindig inkább fog rendelkezni, mint az egyházak. Ezen okból is, de szorosán egyházi érdekből is kívánatos, hogy a tanárképzés eszméjét vigye át az egyház a multból a jövőbe is. A mai viszonyok között igen kívánatos, hogy ifjaink, különösen pedig tanárnövendékeink ne csak a középiskola, hanem az egyetem falai között is érezzék az egyház támogatását, szeretetét. Így lehet remélni, hogy oly nemzedék fog felnőni, a mely tudásával s egyháza iránt érzett szeretetével egyaránt támogatni fogja az egyházat. Kívánatos tehát, hogy az egyház a tanári pályára készülő jelesebb tanulók közül minél többet segélyezzen s ez által biztosítson iskolái számára kellő tudással rendelkező felekezeti tanárokat. Az épülő új collegium igen jó alkalmat fog erre nyújtani. Használjuk fel s neveljük az egyház kebelén tanár-növendékeinket, támogassuk őket, hadd erősödjenek a hitben, a tudományokban s akkor nem lesz okunk féltetni iskoláinkat az állam befolyásától! Ugy legyen!

Boros Sándor.

Nők világa.

A londoni Channing leány-nevelőről.

A Dávid Ferencz Egylet februári gyűlésén felolvasta Kovács Irén kisasszony.

Azt hiszem, a tisztelt közönség nagyobb része hallott már egyet-mást a Channing-házról, arról a londoni nevelő intézetről, melyet szives angol hitrokonaink ideiglenes otthonul ajánlottak fel az oly magyar leányok részére, kik az angol nyelv elsajátítása és az ottani viszonyok megismerése végett egy vagy két évet Londonban kívánnak tölteni.

Jelen alkalommal az intézet alapításáról, derék vezetőiről, céljáról és tanítási módjáról óhajtók pár szót szólni.

A Channing-ház nevelő intézet mintegy 15 évvel ezelőtt alakult Londonnak egyik északi külvárosában, a magasan fekvő Highgate-ban. Alapítását, a többi nagylelkű adakozón kívül, főleg a Sharpe nővérek áldozatkészségének és kitartó munkásságának köszönheti; kik jelenleg is az intézet tulajdonosai és éltető lelkei. A Sharpe nővérek az intézet felállításával azt a célt óhajtották megvalósítani, hogy az unitárius papok és tanárok leányai a kor igényeinek megfelelő nevelésben részesüljenek és esetleg a londoni érettségi és egyetemi vizsgákra előkészíttessenek. De koránt sem zár ki az intézet más vallásukat, ellenkezőleg még más nemzetiségűeket is szeretettel karol fel, csak azt az egy feltételt szabja, hogy minden növendék köteles vasárnaponként az unitárius isteni tiszteletben részt venni.

A Sharpe kisasszonyok sokoldalú munkásságának mindenki elismeréssel adózik. Én, ki szerencsés voltam két évet tölthetni az intézet kedves körében, s hálával és szeretettel ragaszkodva annak derék vezetőihez, kedves kötelességemnek tartom megismertetni a tisztelt közönséggel e két művelt nőt, kik egész életüket oly hasznos munkában töltik.

Az intézet tulajdonképeni igazgatója a fiatalabb Sharpe Matilda kisasszony, ki, bár az utóbbi években betegsége miatt nem is vesz részt az intézet tényleges vezetésében, folyton érdeklődéssel kíséri annak fejlődését. Ő különben ismertté tette nevét úgy a saját, több kötetre menő kisebb költeményei, mint a régi kedvelt angol írók műveinek összegyűjtése és rendezése által. Művelt, gyöngéd lelkű nő, ki mindenkit lebilincsel szeretetreméltóságával és élénk szellemével.

Pár év óta helyette nővére Sharpe Emilia kisasszony kezeli az intézet ügyeit. Neki támadt az az üdvös eszméje, hogy

növőre intézetében helyet biztosítson egy magyar leány számára, s így mintegy megkezdje és folyamatban tartsa a hitrokoni összeköttetést az angol és magyar unitárius nők között. Hogy ez ajánlat milyen jelentős és kedvező az unitárius leányokra nézve, azt csak azok tudják, kik e szivességet már igénybe is vették. Reméljük, a jövőben minden unitárius leány igyekezni fog, hogy e szépen megindult rokoni összeköttetés ne szakadjon meg.

Sharpe Emilia kisasszony az unitarizmus egyik legbuzgóbb hive és terjesztője. Életfeladatául tűzte ki, hogy úgy élőszóval, mint sajtó útján az unitárius eszméket minél szélesebb körben ismertté tegye és valamint az angol, úgy az angol és magyar unitáriusok közötti összeköttetést erősbitse.

Az ő kitartó munkásságának számos angol unitárius templom köszönheti felépülését és fenállását. Én is szerencsés voltam jelen lenni két új unitárius templom alapkö-letételénél; mindkettő fenállásában nagy része van Sharpe Emilia kisasszonynak. Az egyik Waltenstow helységben, London egyik legszegényebb külvárosában épült, már egy éve fel van szentelve s hogy mily áldásos hatása van a templomnak s a vele egybekapcsolt vasárnapi iskolának, azt csak az érti meg, ki ismeri a londoni külvárosi szegény népet. A másik kis templom a Thames deltájánál fekvő parti városkában „Southend on Sea“-ban áll s jó összetartó hatással van az ottani csekély számú unitáriusokra.

E templomok felépítésében és a gyülekezet szervezésében hű segítő társa volt Sharpe kisasszonynak a tavaly elhunyt derék highgate-i lelkész Spears Robert, ki nek emlékéért kegyelettel őrzí a Highgate templomban a hivek által felállított emléktábla. A Channingház is nagyon sokat köszönhet Spears Robertnek, ki alapításától kezdve lelkiismeretes gondnoka volt az intézetnek.

Sharpe kisasszony, noha már 72 éves, bámulatos energiával dolgozik kedvencz eszméjének megvalósításán. A hol az unitarizmus érdekében áldozatról van szó: ő ott mindig az elsők között áll. Mindenféle unitárius mozgalomnak, bizottságnak, vasárnapi iskolának legbuzgóbb vezetője és az unitárius „Bible Magazin“ havi közlönynek egyik szorgalmas munkatársa. Az intézetben mindenre kiterjed gondos figyelme, mindenkihez van egy pár nyájas, biztató szava. Különösen a magyar leányok iránti szeretete kifogyhatatlan, igazi szerető édesanyjuk, és figyelemmel van arra, hogy úgy évközben, mint a szünidőkön minél több alkalmuk legyen megismerni London nevezetességeit és az angol társadalmi intézményeket és szokásokat.

Az intézet maga igen szép három emeletes ház, a highgate-i dombon fekszik és ablakai a szemközti Waterloo parkra nyílnak. A környéke gazdag kellemes sétahelyekben, mint a hampsteadi rét és tavak s a highgatei erdő. Az intézet az angol szellemnek megfelelőleg igen egyszerűen, praktikusán és az egészségi szabályok szerint van berendezve; tágas játszótérrel és barátságos kis kerttel ellátva.

Mintegy hatvan bennlakó és ugyanannyi künnlakó növendék nyer benne oktatást, 10 bennlakó tanítónő és két vagy három bejáró tanár vezetése alatt.

Az intézethez még kiseddóvó is van kapcsolva s így a növendékek évszáma 4 és 22 közt váltakozik, de többségben vannak a 12—17 év közöttiek.

Mivel a Sharpe kisasszonyok a kissé távol fekvő Highbury Placen laknak, az intézet tulajdonképeni vezetése, a szellemi és anyagi rész megosztva, két művelt tanítónő Dangerfield és Hawkins kisasszony kezében van, már 10 év óta.

Az összes bennlakó tanítónők és növendékek mintegy szeretet családot alkotnak, melynek gondos anyja az általánosan tisztelt és szeretett Dangerfield kisasszony, ki mindenkinek egyformán igazságos bírása és tanácsadója.

A növendékek között a legnagyobb egyetértés és béke uralkodik, mindenki nyájas, figyelmes a másikához, az egyesek örömeiben mindenki részt vesz s bánatában mindenki osztozik. Szóval a szeretet szelleme él a Channingházban. Általában az angol leányokat jellemzi az egyenes, nyílt és határozott természet, az előzékenység és rendkívüli udvariasság mások irányában. Idegenekkel szemben nagyon tartozkodók, zárkóztak, megvárják, hogy az idegen közeledjék feléjük, de ha egyszer barátságot kötöttek, azt örökre megtartják. A tanulásban nagyon lelkiismeretesek, pontosak, igazi kedvvel, érdeklődéssel, teljes odaadással tanulnak és a mi fő: *alaposan*.

Az intézet, a szellemi munkát illetőleg, körül-belől egy színvonalon áll a mi felsőbb leányiskoláinkkal. Természetesen, a kik az érettségi és egyetemi vizsgákra készülnek, mindenben fölötte állanak a rendes növendékeknek, de mivel velök folyton érintkeznek, igen jó és nemesítő hatással vannak a fiatalabbakra és megkönnyítik a tanítónők munkáját is a felügyeletben.

A tananyag és a tanítási módszer némileg különbözik a miénktől. Náluk nem tanítanak oly sokféle tantárgyat, de a mi keveset, azt részletesen feldolgozzák. Különösen a matematikára és a klasszikus nyelvekre fordítanak nagyobb gondot, a mi természetesen az irodalmi, történelmi és földrajzi tanulmá-

nyok rovására esik. Ez a sajátságos felfogás abban leli magyarázatát, hogy az angol érettségi és szakvizsgákon a nőktől is megkivánják a klasszikus nyelvek alapos tudását. Továbbá: némileg összefügg a Sharpe kisasszony egyéni nézetével is, ki nagyon kedveli a klasszikus nyelveket s megkivánja, hogy növendékei is tüzetesen foglalkozzanak azokkal.

A Channing-házban főgondot fordítanak a test edzésére, gyakorlására. Ez részben rendes testgyakorlatok és gymnasikában, részben pedig a mindennapi másfélórai sétában áll. Továbbá ősszel és télen az u. n. howky, tavasszal és nyáron át meg a cricket és tennis kedvelt labdajátékokkal is edzik magukat a növendékek.

A tanítás módja nem sokban tér el a miénktől. Tanítás közben sokat szemléltetnek; az órán a növendékek a feleletet írásban adják, a mi igen előnyös, mert így egyszerre mindenki felelhet. A vizsgák is mind írásban történnek, csak a latin, francia nyelv és a történelemből van szóbeli vizsga az előbbin kívül. A vizsgák végeztével rendszeren felolvassák azok névsorát, kik kitünően vagy jelesen végeztek. A kitünőket egész tapsviharral tüntetik ki a növendékek.

Szombatonként az egy hittan órát kivéve, melyen csak a bennlakó növendékek vetznek részt, az előadás szünetel. E napon mindenki tetszése szerint tölti idejét, olvasással, kézimunkával stb. Rendszeren e napon rendeznek csoportos kirándulásokat Londonba, egy-egy nevezetes muzeum vagy könyvtár megtekintésére. Az ily kirándulások egy egész napot igényelnek, mivel jó két órát tart az út, míg Highgateből a tulajdonképeni belvárosba jut az ember.

Szombat estvéneként meg kedélyes kis házi multságokat rendeznek a növendékek szindarab játszással, élőképekkel egybekötve. A tánczolást nagyon kedvelik s épen olyan fesztelenül, vígan mulatnak magukban, mint nálunk a képezdében szokás

A tantárgyak közt legelső helyen áll a vallás, mely főképeu a biblia olvasásából, magyarázásából és az ismertebb részek könyvnelküli tanulásából áll. A bibliaolvasáson kívül minden szombatou van az u. n. divinity (hittan), melyet maga Sharpe Emilia kisasszony tanít. E hittan-óra hymnus énekléssel kezdődik, melyet egy vagy két növendék és végül a Sharpe kisasszony rövid imája követ. Folytatólag Channing, Dr. Hereford és más nevezetes írók műveit olvassák és a szükséges helyeken megbeszélik. Ez eszmecserét Sharpe kisasszony vezet és mindig érdekes magyarázatokat, meg saját életéből vett epizodokat csatol hozzá. A rövid órát ismét hymnuséneklés és ima zárja

be. Szintén ez óra folyamán többen a növendékek közül privat passióból vállalkoznak, hogy a vasárnapi egyházi beszédből rövid kivonatot készítenek s ezt bírálás végett a következő órán átadják Sharpe k. a.-nak, kinek minden új kísérletező nagy örömet szerez munkájával Sharpe kisasszony a szombati órákat, noha 2 mértföldnyi ut választja el az intézettől s ez út fārasztóbb részét fel a hegyre rendesen gyalop teszi meg, még a legkedvezőtlezabb időben sem mulasztja el.

Az angol nemzetet általában jellemzi a mély vallásosság. A vasárnapot mindenki áhitattal megtartja és igen szép látvány, midőn vasárnapokon az egész család, még az 5 éves kis gyermeket is beszámítva, együttesen a templomba siet,

Az üzletek mind zárva vannak e napon, a postaforgalom szünetel, gyűléseket nem tartanak és a családban igyekeznek a cselédeknek kevés dolgot adni s megelégesznek hideg ebéddel, csakhogy a személyzet is templomba mehessen. Az isteni tisztelet igen egyszerű és megható, a szép beszéden kívül nagyban emeli azt a kitünő orgonajáték, jól vezetett énekkar és legfőképpen az, hogy az egész gyülekezet, nők és férfiak egyaránt, egész szívvel, lélekkel énekelnek szebbnél szebb himnusokat.

Vasárnap délután sokan a vasárnapi iskolában vannak elfoglalva, mely szintén egyik bāmulatoros intézménye az angoloknak. A délutáni helyett majdnem mindenütt az estvéli isteni tisztelet van szokásban. Ez rendesen rövidebb és több zenével jár.

Különben ugy a reggeli, mint az estvéli templomozásnak lényeges részét teszi a bibliaolvasás, rendesen a két lecke gyanánt egy szakot az ó. és egyet az új szövetségéből olvas fel a lelkész.

Szintén igen gyakoriak Angliában s különösen Londonban az utczaí predikációk. A Salvation Army (Üdvtársaság) tagjai vagy más független társulatok lelkes szónokai egész tömeg figyelmét lekötik egy-egy kisebb forgalmu sarkon.

A vasárnapot a Channingházban is nagyon csendesesen ülik meg, még a rendes séták is elmaradnak a nagyobb forgalom miatt, csak a közeli highgatei templomot keresik fel a növendékek s a nap hátralevő részét levélírással és olvasással töltik. Estvénként, ugyan a kinek kedve van, átsétálhat a szomszédos $\frac{3}{4}$ órányira fekvő Hampsteadbe az estvéli isteni tiszteletre. Mindig akad elég vállalkozó, mert a hampsteadi lelkész Dr. Herferd Brook általános kedvence a növendékeknek. Az intézetben maradt növendékek számára Dangerfield kisasszony olvas fel egy-egy rövid házi beszédet, mely után kedvelt himnusaikat éneklük a növendékek.

Mindezekből kitűnik, hogy milyen nagy szolgálatot tettek a Sharpe nővérek a Channingház felállításával. Nemcsak, hogy összehozták Anglia különböző részeiből az unitárius leányokat, hanem a tudományok mellett vallásos szellemben is nevelik fel őket. Azon nemes törekvésük, hogy az embereket minél közelebb hozzák Istenhez, igen szépen nyilatkozik meg szintén egy unitárius nőnek *Adams Sárának* következő hymnusában:

Közelb hozzád, Uram
Mind közelebb,
Habár súlyos kereszt
Nyom engemet;
Lelkem e dalban van;
Közelb hozzád, Uram, mind közelebb.
Ha szárnyam csattogón,
Égbe ragad,
Nap, hold, csillagsereg,
Mind elmarad,
Ezt zengem untalan:
Közelb hozzád, Uram, mind közelebb.

Ifju lelkész koporsója mellett.

(Tordán 1900. január 16. Simó János koporsója mellett.)

»*Micsoda temetés jegye ez, a melyet itt látok*»?¹ E kérdés toluł önkéntelenül is ajkamra szomorú halotti kiséret És az általános megdöbbenéstől, a mélységes bánatból, az őszinte részvét hamisítatlan könnyeiből: szomorú arczotokról olvasom a találóan rövid feleletet: »*Isten emberének koporsója ez.*«² Ugy van! Isten amaz emberének, a ki az előző hónapban mult két éve, a főpásztori bizalom hívó szavára, ott hagyván bérczes hazánk délkeleti völgyét, ide, a hit és lelkiismeret szabadsága megszentelt földére hozta el a »*lelki szépség*« és »*egyesség*« pásztorpálczáját. Koporsója ez annak az ifju profétának, a ki *élő hit, cselekvő szeretet és társadalmi összetartás* jeligéivel váltotta fel tiszteletben megöszült elődét, kinek ajkára akkor a méltán megérdemelt nyugalom e búcsu szavakat adta: »*mostan bocsátod el Úram a te szolgádat, mert látták szemeim a te Idvezítődet.*«³ . . . de a kinek e pillanatban csupán könnyei vannak. Koporsója ez egy ifju papnak, a ki 12 évi hű sáfarkodással 3-ik állomásán is kiérdemelte az elismerés evangéliumi koszoruját: „betöl-

¹ II. Kir. 23. 17.

² II. Kir. 23., 17.

³ Luk. 2., 29., 30.

töttem Krisztus evangéliuma prédikálásában tisztemet.⁴ Koporsója ez egy ifju férjnek, a kiből a lelkipásztori ékességeket a haza és egyház részéről hozzá fűzött reményeket a hitvesi szerelem lángja tette ragyogó fényüvé, mely fény sötét felhőjéről, e roskadozó ifju özvegy ajakáról szívet rázó hangon éri fülünket a kiáltás: *»van-e oly bánat, mint az én bánatom?»*⁵

Ámde — halotti gyülekezet — a szomorú sohajtások, a melyeket ez unitárius egyház hívei és e nemes város minden felekezeti és nemzetiségű lakói részéről az Ur hajlékában oly biven tolmácsolni hallottunk; az a tenger mélységű bánat, mely gyógyír és balsam reménye nélkül, az ifju özvegy szívét éles törként járja át; az a néma meghatottság, a mely egy ragaszkodó szolgatárs és egy ősz Simeon arczán borong; az a megdöbbenés, mely ennyi jó barát keblét fogva tartja: az én kérdésekre nem kielégítő felelet, utazó halottunk feltartóztatására nem elég indok és csupán az indokok ismétlésével figyelmetek igénybe vétele nem volna ildomos. Nem is ezért állítottam meg az én, a mi halottunkat indulása pillanatában.

Az aranyos-tordai unitárius egyházkör nevében és az itt működő Dávid F. egylet megbizásából az összes unitárius papság koszoruját teszem le Simó János paptársam koporsójára. Tudom és érzem, hogy kitüntetés és dicsőséget sohasem keresett szellemed tiltakozólag int felém örökre távozó barátom. Ne félj, nem dicsőítlek, nem magasztallak. Csupán az elismerés és a kegyelet szent kötelességétől indítva mondom el megbízóimmal egyetemben: *»a nemes harczot híven harczoltad meg.»* Tisztán és hamisítatlanul hirdetted Isten ígését Jézusunk szellemében. Esményed az eszményi papság volt. Annak nehézségeit nem akartad érezni: gyönyörűségét erős hittel vallottad. Erős hiteddal tetted magad a valódi pap nemes példányképévé. Szívjóságod kölcsönzött erőt beteg szervezetednek, hogy társaidat az irodalmi harczmezőre követhesd és az „Unitárius szószék“ alkotásával állandó közös emléket emelni buzdithass. Soha nem pihenő tettvágyadért adták kezébe a körjegyzőség tollát, melyhez a Dávid F. egylet alelnöki pálczája méltó jutalomként és megérdemelt elismerésül szolgált. Számot tevő, hézagot pótló más irodalmi műveidet nem említem: hálás kegyeletünket ezek nélkül is megérdemled. E kegyelethez most már fájó könnyeim között adom át a búcsu-csókot.

Békés utazást kívánok oda, hol a szülőföld enyhet adó göröngyeit az édes anyai és testvéri könnyek előre melegítik.

⁴ Róm. 15., 19.

⁵ Sir. 1., 12.

Utazásod végén csendes pihenést óhajtunk hived, barátaid és társaid, kik ifju özvegyed fájdmára, kis leányod árva fejére a vigasztalás könnyeit hullatjuk. Tovább nem kísérvnk: visszatart életünk. Előbb-utóbb ismét találkozandók; indulj végső utadra. Utazzál csendesen, pihenj békében, álmoddjál édesen.

Te pedig, özvegyek, árvák és szomorú szívek Istene, hallgasd meg imánkat, teljesítsd be esedezésünket. Ámen.

Németh István,
toroczkói lelkész.

Ima a templomba menéskor.

Tanulók számára írta 1827-ben Tiboldi István szent-gericzei unitárius tanító.

Fővalóság! Egy istenünk!

Színéd előtt állunk,

Szent buzgóság dobog bennünk.

Tenéked szolgálunk, —

Énekléssel, víg zengéssel

Hódolunk szent felségednek,

Áldozunk nevednek.

Bátorítsad szent lelkeddel

Félelmes szívünket;

Gyámolítsad kegyelmeddel

Erőtlenségünket!

Állj mellettünk, hogy életünk

Legyen szent és feddhetetlen,

Örömünk végtelen!

Téged kérünk, nézz mireánk,

Te kis szolgálóra!

Légy vezérünk, kegyes atyánk,

Oktass utadra!

Hogy tiszteljünk, téged féljünk,

Szent ígédet hallgathassuk

Híven megtarthassuk!

Közlő: Bartók Endre.

Történet a kis Timáról.

Írta: Benedek Elek.

A kicsi Tima unokája a néhai jó öreg Timának, annak a jámbor tahénkének, a ki mindössze arról volt nevezetes, hogy két öreg embert télen-nyáron ellátott tejjel, vajjal, mignem egyszer tetszett az isteni gondviselésnek, hogy azt a két öreg embert megszorítsa. . . Igen, a szelid, az áldott jó Tima szörnyű halálnak halálával halt meg.

Ugyan kinek nem volt már egy kedves állatja, a kit megsiratott? Timát is siratták az öregek és sirtunk velők mind: nagyok és gyermekek. A falutól messze, fenn az erdőn érte szegény Timát a halálos dőfés, isten csudája, hogy haza tá-molygott. Mintha isten példát akart volna elénk, gyarló emberek elé állítani az oktalan állatban: imé, lássátok, az állatnak is van lelke s szive; érezvén végső óráját, ott akar meghalni, az alatt a földél alatt, a hol született; még egyszer látni akarja gyermekét és látni akarja azokat a jó öreg embereket, kik soha

még csak hangos szóval sem bántották, hálásan, szeretettel simogatták; tejét kapzsi módra tőle el nem vették, de igaz szívvel osztoztak azon a kis boczikával.

Valóban, isten példát állított élénk Timában, ki, a mint betámolygott az istállóba, lerogyott, éppen a borja mellé rogyott le, azt megnyalogatta s im a gyerekek mind, a kik ezt látták, sirva borultak ránk, nagyokra. Az ő gyermekszivök megérezte, hogy itt most az élet legszomorubb jelene játszódik le: az anya búcsuzik a gyermekétől.

Ez a nyár szomoru nyár volt: nagyapóék kesergése átszivárgott a szivünkbe s bár került az istállóba más tehén, szelid, jámbor fajta, bővebb tejü, a mi szivünk nem csendesült le, — ki tudja, meddig tart a jövevény állat szelidsége, jámborsága, bő tejelése? Idegen volt, ismeretlen családból való, nem szemünk előtt nőtt fel, mint a hogy felnőtt Tima. Jövevénynek tekintettük, a ki bitorolja Tima helyét s csak akkor melegedtünk fel iránta egy kevésbé, mikor a kicsi Timát maga alá eresztette. Ugy tetszett nekem, hogy isten ebben is példát állított élénk: lám, a kicsi Tima anya helyett anyát talált, nem nézi, kitől kap tejet, csak kapjon. Állatban, emberben egy a gyermek: hamar felejt. Csak az anyai szivnek adatott meg az a szent kiváltság, hogy meghalt gyermekét, a szivéről szakadtat, soha el ne tudja felejtetni, halálának órájáig mindig tudja siratni.

De én nem akarom többnek mutatni a jó öregeket, mint a mik valójában: ők nem nehezteltek a kicsi Timára, merthogy ez oly hamar feledte az édes anyát. Elméjökben ez a gondolat meg sem fordult, bizonynyal nem. Az efféle gondolat nekünk való, kiket szegény egyszerű emberek összekuporgatott filléreik árán arra nevelnek, hogy a tehénben is az anyai szivet keressük s ne a — tejet. A valóság ez: az öreg emberek lassanként megnyugodtak istennek bölcs rendelésében s mig egyik szemök könnyezett, ha az öreg Timára gondoltak, mosolygott a másik, mert im a kicsi Tima szemlátomást nőtt, növekedett s táplálta reménységgel az öregek szivét

Hát csak növekedjél, kicsi Tima, légy hasonlatos az öreg Timához, mert lám a bő tejü jövevényről, kitünt, hogy csakugyan nem jó családból való. Akkor apadt el tejének forrása, mikor az öregek legerősebben bizakodtak benne. A mint az őszi szél végig süvöltött a letarolt mezőn, apadni kezdett ez a forrás s hogy a hó leesett, elapadt egészen. Bizony mondom nektek, hogy ennél nagyobb nyomoruság nem érhető az öregeket. Künn hull a hó, a szél meg-megrázza az ablakot, ember, állat földél alá szorult, hát még az öregek! Az ők szivöknek

semmi különös vágya már: mindössze, hogy a tűz soha le ne szakadjon a régi módi nyitott kandallóban s naponként kétszer-háromszor, ha lehet többször, egy-egy pohárka kávéét ihassanak Tejleves, kávé, sültalma — ennyi az egész. Gyermekek módjára élnek, mivelhogy gyermekek is ők már valójában De télre tél jön s bár folyton imádkoznak a csöndes szép halálért, a Halál angyala csak be-betekint az ablakon, aztán tovább surran. Nem indul meg a szive olyan csekélységen, hogy az öregek innét-onnét hozzadják a tejet s az nem olyan édes, mint a minő volt az öreg Timáé. Aztán mondja a Halál angyala, bizonyosan mondja: hát az a sok unoka mire való? A Halál angyalának igaza van. Hadd hordják a tejet a faluból, a szomszéd faluból az unokák, nyujtsák az öregek életét, hadd ériék meg a kicsi Tima anyaságát Mekkora öröm lesz az ők öreg szívöknek! S jönnek is csakugyan az unokák. Annyian vannak, hogy az öregek már nem is tudják számon tartani. A neveket össze-vissza cserélik. De mindegy: arcz, hang, mozdulat mind bizonyítják, hogy ezek az ő vérökből való vérek. A kiürített fazekat, a kosarat megtöltik fagyos almával, de hát nekik nincs egyébök, fogadják jó szívvel. Majd ha megnő a kicsi Tima s lesz tej bőven, ők számon tartják, hol nincs tej a familiában: nem feledkeznek meg róluk.

— Vajjon megérjük-e ezt? sohajt nagyapó.

Úgyan mért ne érnék meg ezt a cseppnyi örömet. Ime, télre tél jött, a kicsi Tima nagyra növekedett, formája, természete egészen a néhai Tima. És hozták a híreket az istállóból s nagyapó nyugtalan, mivelhogy ágyba szegezte a gyöngeség: ágytól a kandallóig megy vissza Ez az ő utja. Hallom én is a híreket, mert ott vagyok én is, a hosszú uttól fáradtan lustálkodom egy keskeny, rövid lábu alkalmatosságon, melyről ma sem tudom, ágy-e, heverő divány-e, csak azt tudom, hogy ezen az alkalmatosságon álmodám egykor a legédesebb, a legszebb álmokat. És ide térek vissza most is, deresedő fejjel, itt megpihen testem, lelkem s a régi szép álmokat újra álmodom. Félig alva, félig ébren heverészek, de a régi álmoképeket hivatlan, különös, ebbe a végtelen nagy egyszerűségbe nem illő képek zavarják meg. Egyszerre csak élem rajzolódik egy ragyogó fényes palota. Tábornoki ruhába bujtatott portás nyit kaput előttem, délszaki növényekkel szegélyezett márványlépcsőkön haladok fel, fogad a házi asszony kedvesen kimért mosolygással, aztán elvegyülök a gála uri nép közt. A suhogó selymekről százféle illat árad felém s mosolgom én is a mosolygókkal, szépeket mondok az asszonyoknak, egyik-másik a karomba csimpajkodik s bár esküvel bizonyítom, hogy a szívem már meg-

öregedett s nézzék, szürkül a hajam is, hitetlenül rázzák a fejüket: ez csak hépzélődés De már az nem képzélődés, hogy a kis szobában egy öreg asszony világot gyújt, aztán egy tányérba kenyeret aprít, arra forró meleg tejet önt. És most egyszerre kimegy a fejéből a keringők melodiája, megcsendül lelkemben egy versecske, a min ezek a szép asszonyok mosolyognának bizonynyal, de az én öregedő szívemet megfiatalítja. Minden szava, sora megelevenedik.

Édes anyám gyujts gyertyára,
Haza jöttem vacsorára.
Forralj nekem édes tejet,
Apríts belé kenyérbelet,
Hadd egyem egy vig vacsorát,
Melyet édes anyám csinált.

S hogy azoknak a gála szép asszonyoknak még több okuk legyen a mosolygásra, ime megnyílik az ajtó, kipirult aczczal lép be a kis gazda s jelenti:

— Alszik-e nagyapó? A kicsi Timának — Timája lett!

Na nézzetek oda, mi történt. Nagyapónak visszajött régi ereje, ifjusága, hirtelen felült az ágyban. Kétkedve kérdi:

— Igazán?

Int a kis gazdának: jere fiam, segíts. Öltöztessetek fel. Meg akarom nézni.

— De már azt nem engedjük. Majd a tavaszon, nagyapó.

— Addig én nem élek, — sohajt az öreg ember. — Öltöztessetek fel.

— Várjon csak egy perczet, nagyapó, — szól a kis gazda s kifordul az ajtón. S egy percz, kettő sem telik bele, jön vissza: ölében a kicsi Tima Timája. Oda viszi egyenest a nagyapó ágyához. Még reszket Timácska lába, ügyetlenül dül az ágy fájának. Nagyapó keze leereszkedik, simogatja a boczika fejét, az meg nagyapó kezét megnyalogatja.

— Huzzatok piros bojtot a fülébe, — mondja nagyapó.

Mindjárt felbojtozzák Timácskát, a ki bambán néz körül a gyéren világított szobácskában. Aztán egyszerre ugy tetszik nekem, mintha újra nyilnék az ajtó. S belép egy azok közül a szép asszonyok közül. Hallani vélem a selyemruha suhogását, bódító illat tölti meg a kis szobát. Egy pillanatra megütődve áll meg, aztán odalép hozzám, nem szól, csak a szeme kérdi, hitetlenül kérdi: maga itt?

— Itt asszonyom, itt. Nos mit szól e képhez?

A boczika még mindig ott állott az ágy mellett, nagyapó meg simogatta, becúzta, beszélt hozzá, mint a gyermek a játék-babához.

— Nos, talán nem tetszik ez a kép, asszonyom?

Mondta a szép asszony, lelkesülten mondta:

— Ó de édes, ó de szép!

. . . Így volt, vége volt, félig álom, félig való volt.

Az unitárius szószék érdekében.

— Levél Németh Istvánhoz. —

Kedves barátom!

Az „Unitárius Szószék“ folytatásaként tervbe vettek egy imakönyv kiadását.

Midőn ezen közhasznú és nemes célú szándékodban üdvözöllek, engedd meg, hogy e mű kiadására nézve pár megjegyzést tegyek.

Te az imakönyv tartalmának tervét az „Unitárius Közlöny“ közelebbi számában így jelzed: Templomi imák *vasárnapokra, ünnepekre, temetésekre, keresztelesekre, esketésekre és különös esetekre*. Nagyon jó; de én így igen széles körűnek tartom és kihagynám a temetési, kereszteleési és esketési imákat, hogy ezekből a jövőben még egy füzet teljék ki, ha lesz még valaki, a ki annak összeállításában buzgolkodjék. A kereszteleési s esketési imákat annál inkább kihagynám, mert ezek megfelelő agendákhoz tartóznak, s miért ne lehetne kilátás még egy „Agenda“ füzetre is, urvacsorai agendákkal együtt? . . . . Ha most mindent felölelnénk, mi maradna a jövőre? . . . . Mert a mi illeti már a temetési imákat is: csak ezek közt is annyi mindenféle alkalmi szokott előfordulni, hogy mindenik már egy füzetet képezne! . . .

Én a szerkesztendő imakönyvben leginkább *közönséges vasárnapi* imákra fektetném a súlyt, még pedig nemcsak délelőtti, hanem délutániak közlésére is, mert szent igaz, hogy az ima-sajtó terén itt mutatkozik a legnagyobb hiány s kartársaink ezeket fogadnák legszívesebben. Aztán ezek mellé csatolva még ünnepieket s egész év folyamán előfordulni szokott mindennemű alkalmi imákat s ezek közt különös alkalmiakat, bizony vaskos kötet telnék ki.

Ugyvan! nem tartom egyszerre mindent felölelni szükségesnek, -- hiszen: „Lesz még ünnep a világon!“ s bizony merem hinni, hogy Simó J. is ha sejti, hogy egy imafüzet kiadásának kérdése felmerül még, ha — mondom — sejti a „Szószék“ szer-

kesztésekor, az abban közlött szép imákat ennek számára tartotta volna fenn.

Nekem ilyen a véleményem; azonban ám te lássad! Tégy, a mint jónak látod, s ha úgy tetszik, mondják el véleményüket mások is. Joguk van hozzá.

És még egyet. Tanácsolni nem akarok, kisebb ember vagyok én annál; de óhajtanám: ne siess, hogy mindent jól megfontolhass! . . .

Kísérje nemes czélu munkádat óhajtott siker. Élj soká, boldogul, óhajtja

Énlaka, 1900. márczius 10.

kartársad
Kozma Dimén,
énlaki pap.

Missiói levelek.

I. *A lelkész egy távollevő hívéhez.*

Egyházi intézkedésünk az, hogy szorványokban élő hitbéli afiait időközönként kisebb távolságokban személyesen, nagyobb távolságokban levélben meglátogassuk és őket nihűsögre buzdítva, az unitárius anyaszentegyházunkhoz fűző kapcsolatot megújítsuk és szorosabbra fűzzük.

E czélből van szerencsém a . . . . . urat a távolban ezen levelem rendjén atyafiságos szeretettel meglátogatni és hiszem, szülőföldjének tájairól a hitrokoni hang jól fog esni és Erdély bércei közé gondolatban való visszaszárnyalásaira kedves válaszas gyanánt fogja tekinteni.

Mint buzgó és hithűségéről ismert egyént bizalommal kérem, hogy a netalán körében levő hitrokonokat szilárdságra buzdítani méltóztassék, mert nekünk mindnyájunknak mind-megannyi apostoloknak kell lennünk és ha látjuk a hatalmas Góliátokat dárdával ellenünk támadni, nekünk másnemű erőnk hiányában a kis Dáviddal a seregek Urának Istenének nevével kell védekeznünk. E czélből óhajtandó, hogy unitárius könyvkiadványaink s ezek közt az „Unitárius Közlöny“ minél szélesebb körben terjedjenek s ha ilyenekre szükség volna, vagy éppen a . . . . . ur valamelyest birni óhajt, utánvétel mellett szívesen szolgálnék egy vagy több „Keresztény Hittudomány az unitáriusok értelme szerint“ című könyvvel, a mely latinból magyarra fordítva csak most jelent meg a könyvpiaczon és nekünk akár biblia gyanánt is szolgál; szolgálhatok továbbá a mult évi zsinatunkon tartott templomi beszédekkel és zsinati „Emlék“ című füzetekkel.

Hitrokoni szeretettel . . . . .

II. *Válasz a lelkész levelére.*

Folyó hó 12-ről hozzám intézett, igaz vallásos érzelemtől áthatott, becses levele nagyon kellemesen érintett. Örömet szerzett a levél, mert általa megtestesülve látom az »Unitár. Közlöny“-ben hirdetett azon üdvös elvet, hogy a szétszórta élő kitrokonok számontartandók; örömmre szolgál, mert megmutatja az utat, melyen vallási ügyekben tanácsadóinkhoz fordulhatunk; de örömet okozott azért is, mert csekély személyem sem kerülte ki a számadók figyelmét.

Közel egy év óta várok megkeresést, felszólítást, értésítést vagy micsodát budapesti egyházközségünktől, mert annak van tudomása létezéséről. Egy év előtt keresztelte meg első fiamat az itteni evangélikus lelkész, ki a keresztelési okmányt a budapesti egyházunkhoz átküldötte. Az átvétel megtörténtéről tehát tudomásom mostanáig sincs, valószínűleg nem is szokták azt tudatni, pedig jó volna!

Gyermekéveim óta csaknem állandóan távol vagyok olyan helytől, hol szeretett vallásomat gyakorolhatnám, de a rendelkezésre álló könyvek- és folyóiratokban mindig figyelemmel kísértem és kísérem az unitárius vallással összefüggésben álló vagy arra vonatkozó dolgokat. Ez irányu igyekezetem most még nagyobb, mert magamnak kell fiamat az unitárius vallásba bevezetni, s hogy azt tehessem, még fokozottabb mértékben szükséges ezután vallási irodalmunk tanulmányozása. Megköszönve tehát tisztelendő úr becses ajánlatát, egyben kérem. szíveskedjék czímemre a levélben említett könyvekből egy-egy példányt utánvét mellett küldeni. Az „Unitárius Közlöny“-nek előfizetője vagyok.

Meg vagyok győződve, hogy tisztelendő urat és becses családját érdekelni fogja az én állapotom, azért pár vonást teszek róla: Két év előtt nősültem. Van egy 1 éves aranyos kis fiam, kiről a magam mulattatására nagyon sokat tudnék írni vagy beszélni. Családi állapotom boldog, van egy kellemes otthonom, hová mindig és mindenhol hazavágyódom. Pályámmal és ezen a szerencsémrel is meg vagyok elégedve. Szerényen, de tisztességesen megélünk hivatalom után.

A becses levelét még egyszer megköszönve, fogadja tiszt úr legmélyebb tiszteletem nyilvánítását, kedves családjá részére pedig üdvözetemet, miután maradtam

tisztelő hiva

Gy. M.

A mit a bölcs emberek kigondolnak most, azt a közönséges emberek csak a késő jövőben kezdik fölfogni és megérteni.

Savage.

Az E. K. Tanács.

— III. ülés. —

Az E. K. Tanács márczius 14-én tartott ülést Ferencz József püspök és br. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok elnökletük alatt. Jelen voltak: Nagy Lajos egyházi főjegyző, Csifó Salamon titkár-előadó, Molnár Sándor, Benczédi Gergely, Albert Dénes, Benkő Mihály, Fekete Gábor, dr. Ferencz Akos, Filep Albert, dr. Gál Kelemen, Gyöngyösi Béla, Gvidó Béla, Gyulay Árpád, Gyulay László, Kisgyörgy Sándor, Végh Mihály és Zsakó István. Az elnöki előterjesztések során a főt. püspök ur bejelentette, hogy a napokban egyházunkat egy-amerikai hitrokonunk látogatta meg. dr. Emerton Efraim a Cambridgei Hanvard egyetem tanára. Titkár jelentést tesz a márcz. 14-ig elnökileg elintézett E. K. ügyekről. Tárgyaltattak a marosi, küküllői, udvarhelyi, háromszéki, felső-fejéri egyházkörök esperesi vizsgálatairól szóló jegyzőkönyvek. Sok örvendetes egyházi mozgalom és érdeklődés vehető észre mindenfelé. Legszebb a vallásos élet az udvarhelyi körben, legnagyobb az adakozás a maroskörben, előretörekvés nyilvánul a küküllői körben, legtöbb anyagi erő van a háromszéki körben.

Helyben hagyatott a Szabó József-alapítvány és a tanári nyugdíjalap számadása. Rendeztetett a tornatanítás ügy a kolozsvári főgymnasiumban. A magyar-sárosi iskola fejlesztendő, még egy tanterem és 2 tanítói lakás kell. A kolozsvári tanárok 500 frt jutalomdíja a Berde-alapból bizottságokhoz utaltatott, mivel két ellentétes indítvány adatott be ez ügyben Szerződéssek jóváhagyattak Szentmihályfalvának és Vargyasnak. Özvegyi segély utaltatott Serester Sándornénak, Gyöngyösi Dénesnének és Siménfalvi Sándornénak. Segély iránti folyamodások visszaküldettek buzaházi, jobbágyfalvi és szőkefalvi egyházközségeknek. Az egyház községek minden javairól *lettár* készítése ki-mondattott. Kereszturi lelkész kör alapszabályai megörösítették. A megyesi leány-egyházközség megalakulása Főtanács elé terjesztendő. Több kisebb ügy nyert még elintézést.

A fiók-egyletek köréből.

T. Szerkesztő úr szíves tudomására hozom, hogy a kereszturkői »Dávid Ferencz-egylet« kifogástalanul viseli magát. Fiókkörünk kibontván zászlaját, bevonult Gagyba márczius 14-én. Az ellenséget saját íszkében volt célunk fölkeresni. Nem is titkoltuk szándékunkat. Előre hirdettük, hogy szembe fogunk szállani a hitetlenséggel, tudatlansággal, babonával, hálátlansággal. Ezeket nevezem én a mi hazánk földét megszállott ellenségnek. Ezeknek egyike,

másika kiveti hálóját mindenfelé. Gagyí egyházközségünkben is van ebből a magból, mert ugyan ki látott tiszta buzát konkoly nélkül?! Kozma Dimén, énlaki lelkész afa egy szép, magasztos, leiket emelő beszéddel indította meg a munkát e tétel alapján: *a milyen a hited, olyan az életed!* Hallani kellett volna azt a nemes beszédet mindenkinek, hogy megerősödjének tántorgó lépteit. Az a beszéd a gyávát erőssé, a hitetlent: isten-imádóvá, a hálátlant: háládatossá varázsolta. A templomot megtöltött nép arcán ott volt a lelkesedés és szent fogadás: Kicsoda szakíthat el minket attól a hittől, melyet te hirdettél?! . . . Az Isten tiszteleten a Tóth Vilmos dalárdája remekelt.

A gyűlés az iskola nagytermében folyt le. Ember ember hátán tolongott, hogy meghallhassa a további másort. Itt Máthé Juliuska k. a. énlaki tanítónő tartott gyönyörűséges szavalatot. Zúgó éljen és tapsvihar volt jutalma. Ugy halljuk, hogy ezt az ügyeinkért melegen lelkesülő nőt Deák Miklós titkárunk fedezte föl a Firtoshegy tövében. Nagy Árpád vezértanító afa nemes tűzzel szavalta: *»A honvéd özvegye«* hazafias költeményt

Pap Mózes gymn. tanár felolvasásával: *»Az észszerűség és az unitárius vallás«* feltette a koronát minden itt történt működésre. Nagyszerű volt az a felolvasás F.-egyletünk elhatározta kinyomtatását. Ennek a világi papnak, kifejezzük szives köszönetünket e sorokban is

Utolsó tárgy: az alelnök választás volt. Kozma Dimén afa hívta el a közbizalom. Jó kézbe került. Ez az ember lelkesedést viszen mindenüvé. Biztató reménynyel nézünk hasznos munkálkodása elé!

A többi Gálfalvi János lelkész afa barátságos asztalánál folyt le. Megemlékeztünk itt titkárunkról, Jankovich buzgó elnökünkéről, Kozma D. új alelnökről, Deák Miklós f. o. titkárról, ki a szereplők összehozásával nyert elismerést, szives házi gazdánkról, a dalárda vezetőjéről stb. 18 új tag jelentkezett, hogy ők is beállni készek zászlónk alá. A jövő gyűlésünk Tarcsafalván lesz.

Népbarát.

Firtos-Váralja az idén is, mint a megelőző években kegyelettel ünnepelte meg a nemzeti visszaemlékezés szent napját, a márczius 15-öt. Ez alkalomból az »Ifj. olvasó és dalegylet« márcz. 9-én estve egy éneklésekkel, szavalatokkal és színi előadásokkal egybekötött táncvigalmat rendezett. Az ünnepély 41 kor. 22 fillér tiszta jövedelmet hozott az egyletnek. Felülfizettek: Kozma Dimén énlaki lelkész úr 50 fill., Nagy Ferencz énlaki tanító úr 20 fill., Vajda Antal csehétfalvi tanító úr 20 fill., Máté Lajos helybeli lelkész úr 50 fill., Márton Sándor egyleti elnök úr 1 kor., Bálint

Mihály 30 fill. Fancsali Dénes jegyző 1 kor., József János tanító 50. fill. Az »Ifj. olv. és dalkör« lobogót szerzett és hasznos könyvek vásárlása mellett lapokat járát. 100 koronát szavazott meg egy közelebről beszerzendő harmoniumra, melynek költségéhez Firtos-Váralja lelkes népe adakozás útján mintegy 80 koronával járult.

F.-Váralja, 1900. márcz. 15.

M. L.

Mintha mese lett volna.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagy város, abban volt egy nagy ház, a házban volt sok szoba, azok közt egy nagy terem. Ennek a nagy háznak az a furcsa természete volt, hogy nap világnál mindig oly néma, csöndes volt, mint egy kihalt város, de az estvéli órákban sokszor fényes világosság, vig muzsika, nagy zaj riasztotta föl a mellette járó-kelő embereket.

Egyszer midőn azt hittük, hogy a tavasz melege és fényessége lefogja apasztani az éjjeli kedvet, éppen márczius Idusán, nagy meglepés ért. Az addig derüs ég beborult, a gyorsan futó szürke fellegekből pillangó nagyságu hópelyhek kezdtek szállingózni erre arra. Azt hittük volna, hogy most mindenki szépen otthon ül a maga csendes hajlékában. Csalódtunk ezuttal is. Az emberek nagy része olyan természetű, hogy éppen akkor nem tud csendesen leülni, a mikor a természet csendet követel. Csak azért sem Ő szeret kiállani a sikra és szembezállani a viharral is.

Ezen a sanyaru estén is ugy történt. Dehogy ültek otthon az emberek. Még hetet sem ütött a toronyban, a mi nagy házunk ablakai bevilágították az utcát. Két hatalmas lobogó küzködött a havas széllal és egy néhány percz mulva megindult az ember áradat, mintha fölkelés lett volna, ugy siettek be a lobogók alá.

Régi ronda lepcsőkön, ünnepi ruhába öltözött előkelő nők, magas rangu urak és eleven ifjak siettek föl. Minél fönebb haladtak annál barátságosabb levegő és uri disz fogadta Gyönyörű élő tuják, keleti diszbokrok feledtették az épület ódságát. Benn a teremben sok águ hatalmas csillárok fényeskedtek és bizonyos uri pompa töltött be minden helyet. Ejnye beh szép, beh csinos. De hogy is lehetett így megfiatalítani ezt az öreg, ronda termet!?

A kérdező magára kellett volna hogy nézzen s meglátta volna, hogy hát az ember az a furcsa bűvész, a ki a maga kényelméért mindent meg tud tenni.

A lassu mozgásu nagy óra nyolczat mutatott s a teremben már nem lehetett leültetni a vendégeket. Itt bizonynyal nagy dolog fog történni, mert különben nem gyűlt volna ide annyi szép, elegáns ember. A nők uralták a fő helyeket. Azt hittük többen vannak, mint a férfiak, de később meggyőződünk hogy minden nőnek jutott egy, de soknak két-három gavallér is. Az egész közönség várakozásban volt mintegy negyed órát, mignem egyszer az emelvényre fellépett egy kedves ismerősünk, karján egy bájos leánynyal, a ki helyet foglalt a zongora mellett s körülte három férfi. Ekkor tudtuk meg, hogy mi zeneestélyen vagyunk. A kezünkbe nyujtott diszes lapról leolvastuk, hogy ez a *Dávid Ferencz Egylet házi-estélye*.

Az első zenedarab Fuchs kitünő quartettje volt, melyet Kovács Lenke kisasszony zongorán, Vásárhelyi Béla ur hegedün, Répai Andor ur cellon, Strahal János ur violán játszottak. Nagy szabásu előadás! Valódi műélvezet fogta el az egész közönséget. Tapsolták, üdvözölték a közreműködőket, kik műkedvelőknél szokatlan tudással, érzéssel és hatással játsztak. Meleg köszönet árta!

Néhány percznyi szünet következett. Egyszer, csaknem észrevétlenül jelent meg egy kis asztal mellett egy magas, barna férfi. Könnyü mozgásu sugár termet, széles homlok, hosszukás arcz, barna szakál, mélyen fekvő szemek. Az egész ember összhangja csupa szeretetre méltóság, csupa jóság, őszinteség és tisztaság. Olyan, kiben csak az látja meg a szív mélységét, az érzés nagyságát, a tudás arányát, a ki egészen közel tud férközni hozzá és ott hosszasan tud időzni, addig, a mig kinyitja előtte kebelét, a melynek titkait, ugy látszik nehezen árulja el, inkább csak a papiron, a miben elsőrangú mester. Ennek látuk, annak ismertük meg itt is, Benedek Eleket, a Kisfaludi Társaság e kitünő tagját. Két eleven rajzot olvasott föl az estély áhitatos közönségének. Olyan igazi, olyan üde volt mindkettő, mint a tavaszi virágbimbón rezgő harmatcsepp, midőn a reggeli nap első sugarai rásütnek. A magyar nemzeti irodalom büszkesége ez a nagyszabásu székelly nemcsak azért, mivel oly kiváló szépen ír, hanem főleg azért, mivel maga az anyaföldben termett őszékelly-magyar jellem, nyilt őszinteséggel és páratlan szerénységgel.

Más helyen bemutatjuk s Benedek egyik darabját, melyet annak a bizonyos nagyvilági nőnek a szavaival így lehet jellemezni: „Oh be édes, oh be jó!“ Legyen érette hálas köszönetünk!

Ézután következett *Duret* Cecile kisasszony zongorajátéka. Lehet-e erről szólni kellő dicsérettel és méltánylással? *Duret*

kisasszony kolozsvári leány, de budapesti művész, ott a legelőkelőbb körökben közbecsülés, tisztelet és szeretet környezi. A zeneakadémiát úgy végezte, mint talán senki más. Két év alatt négyet, kitüntetéssel, meglepő sikerrel. Tanárai művészi köruttra biztatták. Szerénysége visszatartotta. Most rövid idő alatt másodszer lépik föl. Mindenkit meglepett, bámulatba ejtett művészi tökélyre vitt játékaival. Sok jó zongorást lehet hallani, de Duret kisasszony oly művészi egyéniség, a ki nem hasonlítható senkihez. Ő magából lett és ime egy virtuoz, kinek nagyszerű jövője van. Nevezetes, hogy a kisasszony, mint zongoratanár is páratlan. Oly sikert tud elérni tanítványaival, a mely meglepő. A kolozsvári sikereihez gratulálunk, a Dávid F. egyletért hálás köszönetet mondunk.

Végül *Joanovits* Marika kisasszony énekelt két dalt *Donogány* Valéria kisasszony kísérete zongorán. *Joanovics* kisasszonynak szép, erőteljes hangja, kitűnő iskolázottsága van. A közönség rokonszenvvel fogadta és szép jövőt jósolt ezen a téren. *Donogány* kisasszony csekély szerepét kedvesen és bájjal oldotta meg. Az egylet iránti rokonszenvéért fogadja meleg köszönetünket.

A concert után következett a táncmulatság és tartott reggeli öt óráig.

Mi az estélyen és azután is, napokon, heteken keresztül annyi elismerést és meglepedést hallottunk erről az estélyről hogy csupa örömmel voltunk eltelve. A rendezőségnek, nem is lehet nagyobb elégtétel a közönség meglepedésénél. És a közönség szép, kedves, jó kedvű és válogatott volt minden ízében. Az a vén *Redout* is boldog volt, hogy ne lenne az a *Dávid Ferencz* Egylet, a melynek még a pénztára is tekintélyes összeghez jutott.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— A székely-udvarhelyi egyházközség gondnoka *Dr. Demeter Lőrincz* lemondván állásáról, megválasztatott *Németh Albert*, helyébe pénztárnoknak *Barabás András* árvaszéki ülnök. Sok szép munka áll a derék ifju tisztikar előtt. Kísérje siker buzgó munkájukat!

— **Márczius 15-én** templomozás tartatott *Bethlen-Szt. Miklóson*, mely alkalommal *Nagy Béla* unitárius lelkész II. Kor. III. 17. alapján tartott beszédet a szabadságról, jelezvén beszédében az unitárius vallással szorosán egybekapcsolt hazafias szellemet, hazaszeretetet. A templom ez alkalommal zsufoulásig megtelt azzal a néppel, melynek igen nagy szüksége van az ily iskolára, különösen nemzetiségi szempontból.

— A **küküllői unitárius egyházkör** havi nevelésügyi gyűlését 1900. márczius 6-án tartotta *Ádámoson*. A népes gyűlésen a tárgyalás valódi lelkesedéssel ment végbe. Érdekes vitatkozásra adott tárgyat a 2-ik paran-

csolat dogmai része. Tiszt. Gvidó Béla esperes afa azon megjegyzést tette, hogy abban az erős boszuálló Isten és meglátogatom az atyáknak vétkeit a fiakban 3-ad és 4-ed izzigen stb. az unitárius hitelvekkel teljesen ellenkezik. E vitának eredménye az lett, hogy e gyűlés határozatából felirat terjesztendő a Méltóságos és Főtisztelendő E. Tanács elé, melyben e kérdés bővebben tárgyalandó lesz. A jelentések során örömmel vétetett tudomásul az erzsébetvárosi hitoktató ama jelentése, hogy növendékeinknek létszáma tetemesen megszorodott. Az apáczáktól 4 leánynövendékünk jár ki az elemi iskolába vallás tanulni. Egy fiu a róm. katolikusoktól, a kiről eddig nem volt tudomásunk. Jövő ülés helye Haranglábban április 3-án lesz.

Disztorna estély. Főgymnasiumunk iflusága igen kellemes estét szerzett f. évi febr. 26-án a közönségnek. Lassel Gyula torna tanár vezetése alatt egy kis csapat olyan szép és ügyes produkciókat mutatott be a torna teremben, hogy mindenki meggyőződhetett arról, hogy helyes vezetés mellett sok szépre képes fiatalságunk. Ujabbán olyan lendületet nyert a torna oktatás iskolánkban, hogy a legjobb reményekre jogosít. A versenyeken kitiúnt tanulók jutalmakat nyertek. Kiváltak mint jeles tornászok: Kiss Lajos, Kovács Lajos, Gergely Lajos, Papp Gyula, Abrudbányai Géza, Derzi Andor és Szász István felső osztályu tanulók. Hangverseny után Boros Sándor igazgató buzdította az ifjakat a testgyakorlás művelésére s kiosztotta a jutalmakat. Végül Ferencz József püspök ur megelégedésének adott kifejezést, mire kezdetét vette a táncz, mely éjfélig tartott. Az estély tiszta jövedelméből egy kirándulási alap létesítettett. A felülfizetésekből 67 korona gyűlt be.

— **Halálozás.** Lászlócki Lajos kereskedő meghalt Kolozsvárt márczius 1. napján 40 éves korában. Szorgalmas, munkás ember volt

— **Székely Klára,** néhai Székelely Mózes püspök helyettes leánya, a család utolsó tagja, márczius 16-án rövid ideig tartó betegség után elhunyt élete 51-ik évében. Egy kiválóan buzgó vallásos, áldozatkész nő volt. Testileg soha sem volt erős, de lelki vidámságát, ügyességét mindig megőrizte. Mindenki tisztelte, szerette s ezután fájlalva fogják nézni üres helyét a templomban melynek buzgóbb látogatója kevés volt Nyugodjék csendesen!

— **Székely Hangok** igaz, tiszta és mesterkéletlen, szívből fakadt versmű. Írója Tarcsafalvi A. méltánylást érdemlő hivatással verseli meg ebben a szépet, igazat és mindazt, a miket a mai „századvégi költészet“ sivárságában nem méltatnak kellő figyelemre. Én a verselésnek isteni hivatással bíró becsét tulajdonítok — de csak akkor, ha az a lant az idealizmus szeretetét ápolja; ha a hit, hazafiság, családi élet, a természet, szóval a való élet és erkölcsi érzület forrásaiból táplálkozik; az értelemhez, a szívhez és nem a vérhez beszél. Az ilyen költészet felemeli, megnemesíti az embert; erőt, vigasztalást, reményt nyújt a küzdő embernek . . . Különben a verselésnek nincs értelme, nincs jövője. A mi az író t illeti, nekem azok a poeták tetszenek, kiknek jóformán a biográfiája tükröződik vissza verseiből. Ezekkel tudok érezni, örvendezni vagy keseregni, mert dalaik tárgyát az élet adja, melynek öröme és bűja az én szívemben is megvan s abban méltó visszhangra találunk. Az ilyen írók könyvét keresni, szeretni kell.

Tarcsafalvit személyesen nem ismerem. A Székely Hangokat olvasva kötöttem vele ismeretséget. Ez a néhány sor nem bírálat, nem ismertetés, nem reklam, hanem ismerkedésemnek szerény visszhangja a Székely Hangokra. Megértettem azokat annál inkább, mert székely szívből, székely szívhez szálltak. Szívemből köszöntöm Tarcsafalvit és örülök, hogy a mi romántikus szép székely földünk a poetikus munkákhoz nemcsak motívumokat szolgáltat, hanem költöket is nevel.

(„Székely-Udvarhely“.)

Fülei Sz. Lajos.

— **A h.-karácsonfalvi** olv. körnek, mely 1898. január havában alakult, a földművelésügyi m. kir. Minister 100 kötetből álló könyvtárt ado-

mányozott. A kör elnöke: Demeter Dénes lelkész, alelnöke: Barabás Dénes földbirtokos, titkára: Benczédi Mózes tanító, pénztárnoka: Béla G. József. A kör a Dávid Ferencz Egyletnek is, mint testület, r. tagja.

— **Kérelem a lelkész urakhoz** Mindazon lelkész urakat, a kiknek egyházközségéből elszármazott hiveink Brassóban telepedtek le, felkérem, hogy az illetők nevét, foglalkozását és — a lehetőleg — lakását is velem közölni sziveskedjenek. Kőkös Lőrinczi Dénes.

— **A székely földön** a társaságokban, ha valaki azt találja mondani, hogy nem is tudja, kit hívjon keresztapának, röviden azt a választ kapja: hivatd el a marosvásárhelyi „Közérdeket“, az megkeresztel mindnyájatokat.

— **Köszönet.** Martonosi Lőrincz Rebeka székely asszony áldozatkészségének újabb tanujelét adta. Ugyanis 60 korona készpénzt adományozott az ekkleziának templomjavítási alapra. Ez a derék székely asszony jól gondolkodik és nemesen érez. Csak kevés idővel ezelőtt a szószekekre egy finom bársony takarót csináltatott. A jó kedvű adakozót szeresse a jó Isten tartós, jó egészséggel, hogy lehessen ennek a kis ekkleziának sokáig örangyala. Gábor Albert lelkész.

— **Az amerikai unitáriusok** roppant nagy terveket tüztök magok elébe. A titkár közlése szerint f. évi ápril hónap végéig össze kell hogy gyűljön: 75.000 dollár (egy dollár 5 korona) az amerikai unitárius társulat céljaira, 50.000 dollár egy új iskolára, 5000 dollár a társulat májusi gyűlése költségeire, 8000 dollár egy birtok megszerzésére, hová nyári kirándulásokat akarnak rendezni a nemzeti konferencia alkalmával, 50.000 dollár egy oly tanszék föllállítására, a mely egy alkalmas embert előadások tartása végett utaztat a nagyobb városokban, 50.000 dollár a japáni missióra. 100.000 dollár egy új papnevelő intézetnek Californiában leendő alapítására. 50.000 dollár unitárius iratok kiadására és terjesztésére. Ezek közül csak egyik is rendkívüli összeg, de hogy mindek megvalósulhasson, nagyon hőven kell hogy áldozzanak.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A „Dávid Ferencz egylet felső-fehéri főkköre“ közgyűlését 1900 évi febr. 23-án tartotta meg Alsó-Rákoson. Az unitárius templom megtelt a különböző vallásfelekezetekhez tartozó hallgatósággal. Közéneke után Osváth Gábor esperes alkalmi imát mondott, melyet a főkkör dalkörének „Szeret imád magasztal“ három szólamu éneke követett. Lőrinczi István alelnök gyönyörű megnyitó beszéde felémelte a hallgatóságot e föld anyagiasságából, elvezette őt az eszmények országába, megmutatva a lelket a maga valódi tisztaságában és erejében. Rámutatott az eszmény nélküli lélekre is, mely szegénységében koldus módjára didereg és minden neszre megremeg. Fejtegeti a Dávid Ferencz egylet célját. „Egyletünk nem választó, hanem egyesítő, melynek kebelében a tudós és tudatlan, gazdag és szegény stb. egyaránt helyet nyer emberi és keresztényi kötelességeinek kifejtésére . . . mert az anyag nem tartós, az erkölcsi alapon épülhet fel csak a valódi boldogság.“ A hallgatóság lelkes „éljen“-ben adott kifejezést tetszésének. Az alsó-rákosi Emke dalkör „Itt születtem én ezen a tájon“ című összhangzatos éneket énekelt. Osváth Gáborné esperesné elszavalta Ábrányi Emil „Erzsike“ című költeményét, könnyeket csalva ki a hallgatóság szeméből. Ezután Sipos Ignác ürmösi áll. tanító „A jellem és becsületről“ értekezik. Értekezésében megkapó módon bizonyítja, hogy az erkölcsiség mily rombolhatlan alapja az emberiség fejlődésének, a vallás és nemzet erősülésének. Ezt követte „Sorsod hagyd az Urra“ cz. ének Péterfi Gyula főkköri dalkarvezető vezetése mellett. László Gyula közhalmi áll. tanító elszavalta Tarcsafalvi Albertnek „Bodor András története“ cz. költeményét, erős benyomást téve különösen a köznépre kinek életéből

volt merite a költemény tárgya. Lőrinczi István alelnök magas szárnyalásu beszédében zárta be a gyűlést. „Egy Istenünk, egy magyar hazánk” kezdetű ének hangjai mellett a gyülekezet eloszlott. A közgyűlésen kettős elnökség szerveztett, új elnökül Osváth Gáborné nagytiszteletű asszony kiáltatot ki egyhangulag, továbbá a fiókkör tagjai sorában leendő felvételre 10 új tag jelentkezett. Összinté elismerés illeti e szerény fiókkör lelkes vezetőit, kiknek odaadó buzgalmáról a fiókkör rohamos fejlődése bizonyosságot tesz. N. J.

Az abrudbányai Dávid Ferencz fiók egylet márczius 11-én tartott ülésében a következőképen választotta meg tisztikarát: Elnök Mózes Mihály lelkész; alelnök özv. Rákosi Józsefné, pénztárnok Mikó Dezső, jegyző Máthé Albert. Választmányi tagok: özv. Dr. Nagy Károlyné, Mikó Dezsőné, Mikó Matild, Képes Lászlóné, Kirila Ignáczné, Ötvös Mártonné a nőtagok sorából; Weress Ferencz, Gelei Kálmán, Ürmösi Károly, Székely István, Váradi Ferencz és Németi József a férfi tagok közül. — Az egylet tagjainak névjegyzéke: özv. Rákosi Józsefné; özv. Dr. Nagy Károlyné, Ivánovits Ferenczné, özv. Miski Jánosné, Kirila Ignáczné, Kövér Jánosné, Mózes Mihályné, Képes Lászlóné, ifj. Ötvös Mártonné, Gálly Györgyné, Szász Eszti, Novotny Alajosné (Bécs), Boldás Lázárné, özv. Nagy Ignáczné, Keller Józsefné, Leder Kata, Mózes Mihály, Gelei Kálmán, Mikó Dezső, Máthé Albert, Székely Albert, Székely István, Ürmösi Lajos, Aradi Lajos, Derzsi József, Derzsi Zsigmond ifj., Rácz István, Nemes Dénes, A. Nagy Mariska (Esztergom), Mikó Matild, Mikó Dezsőné, Rákosi István, Ráczkői Lajos, Weress Ferencz, Szabó György, Ürmösi Sándor, Kovács József, Bíró Ferencz, Váradi Ferencz, Lövy József, Ürmösi Károly, Németi József, Kővári József, Kirila Ignác, Nagy Kálmán, Miski János, Nikl János, Melis István, Ürmösi Dezső.

A D. F. E. házi estélyén felülfizettek: Szentiványi Gyula 50 korona, Bedő Dániel 3 k., Székely Mózes 10 k., Haller Rezsőné 10 k., P. Horváth Kálmán br. 50 k., dr. Daniel Gábor 40 k., Hidegh Mihály 1 k., Nagy Gyula 4 k., Barabási Józsefné 1 k., Dr. Ferencz József 2 k., Dr. Wettenstein József 10 k., Boros Sándor 1 k., Szóts Géza 2 k., Fekete Gyula 2 k., Dr. Frank Dyer Chester 17 k., Ferencz József püspök ur 10 k., Péterfi Zsigmond 4 k., Pállos Albert 2 k., Gr. Béli Ákos 20 k., Benczédi Gergely 2 k., Keresztély Lajos 3 k., Fekete Gábor 24 k., Pákey Lajos 10 k., Gyulay László 6 k., Benkő Mihály 10 k., Dr. Meltzl Hugóné 4 k., Gredinal 2 k., Dr. Engel Gáborné 10 k., Peille Róbert 4 k., Dobál Antal 2., Dr. Meltzl Hugó 1 k., Kovács János 4 k., Gálfi Kálmán 4 k., Dr. Nyiedi Gézné 10 k., Koronka Antalné 3 k., Bálint Gábor dr. 10 k., Zsakó Istvánné 20 korona. Összesen 369 korona. Az egylet nemes czéljai érdekében tett szives adományokért meleg köszönetet mondunk: Zsakó Istvánné b. elnök, Boros György titkár, Gálfi Lőrincz pénztárnok.

A házi estélyen az élő növényekkel való díszítés Zobácz Ferencz kertész műve volt. Zobácz a D. F. E. iránt mindig nagyon előzékeny és kiválóan méltányos, miért fogadja meleg köszönetünket.

Az influenza Kolozsvárt az egyész márczius hónapban garázdálkodott. A főiskolában a tanítás egy pár napig szünetelt a tanárok és tanulók tömeges gyöngékedése miatt. Komolyabb baj nem fordult elő. — A főtiszt. püspök ur is megszínlette, de most már jobban van mindnyájunk öröme.

Lámpel Róbert kiadásában (Budapest) megjelent: Dr. Kacziány P. et ő fi je (50 frt.) *Körösi K. Pedagógiai kalauza* (1 k.), Dobóczky L. *Gyümölcs és gazdasági fenyésztés* (50 f.) Iparosoknak Hasznos olvasmányok (1 k. 20 f.) Mindenik kiváló szakmunka népszerű nyelven, gondos szerkesztésben. A Petőfi és a Gyümölcs stb. mindenik olvasónknak nélkülözhetlen.

Az egylet pénztárába f. é. febr. hó 23-tól marc. 19-ig rendes tagsági díjat fizettek: Dr. Wettenstein Aron Arad 900-ra, Gál Lajos Czelná 98-ra, Nagy Olivér Torda 900 ra, György Árpád Segesvár 99—900-ra, Kozma Elek A. Siménfalva 900-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Göndöl József, Buzogány József Lupény 900-ra, Ebergényi János, Gál Ferencz Verespatak 99-re, Szigethi István Gyfehérvár 98-ra, Kuti Elek Tövis 99—900-ra, Tanítóképző Ifjusága Sz.-Keresztur 99—900-ra, Gerjovits József Somberek 900-ra, Pap László Tövis 99—90-ra, Geréb Ádám Drassó 900-ra, Tobis József M.-Ujvár 900-ra.

A kereszturkőri f. e. pénztárába tagsági díjat fizettek: Györfi Ferencz Szentmihály. Firtos István. Benczédi Sándor Benczéd 900-ra, Firtos Lajos 99-re, Kozma Miklós Fiafalva, Máté Juliska Enlaka, Simon Zsuzsa Martonos, Id. Pap Ferencz Kobátfalva 900-ra.

Az Udvarhelykőri f. e. pénztárába fizettek: 1900-ra Egyházközség Oklánd 2 korona, Benedek Imréné Simén Bertha Oklánd 2 k., Gidófalvi Benedekné Simén Olga Oklánd 2 k., Deák Lajos Oklánd 2 k., Bedő József Oklánd 2 k., Pál Ferencz Oklánd 2 k., Pál Ferenczné Oklánd 2 k., Sándor Márton Oklánd 2., Bekő Mihály Oklánd 2 Egyed Albert Oklánd 2 k., Mátyás János Muzsua 2 k., Zsakó János Muzsua 2 k., Egyházközség Derzs 2 k., Sándor Gergely Derzs 2 k., Kiss Jakab Derzs 2 k., Kiss Jakabné Derzs 2 k., Farkas József Derzs 2 k., Szathmári Miklós Derzs 2 k., Egyházközség H.-Szt.-Márton 2 k., Dombi János H.-Szt.-Márton 2 k., Egyházközség H.-Abásfalva 2 k., Gergely Mózes H.-Abásfalva 2 k., Sándor Gergely H.-Abásfalva 2 k., Kis Mózes H.-Abásfalva Kovács Imre H.-Keménfalva 2 k., Lőrinczi Béla H.-Keménfalva 2 k., Kádár Lajos Gyepes 2 k., Nagy Sándor Gyepes 2 k., László Károly Gyepes 2 k., Vida Géza Lókod 2 k., Vida Gézáné Lókod 2 k., Egyházközség Kénos 2 k., Vári Albert Kénos 2 k., Sándor Mózes Kénos 2 k., Vida Sándor Kénos 2 k., Egyházközség H.-Szt.-Pál 2 k.- Szabó Mzes H.-Szt.-Pál 2 k. Bencze Dénes H.-Szt.-Pál 2 k. Dimén Domokos H.-Szt.-Pál 2 k., özv. Dimén Sándorné H.-Szt.-Pál 2 k., Kiss Jenő H.-Szt.-Pál 2 k., Szabó Sándor H.-Szt.-Pál 2 k., Egyed Ferenczné H.-Szt.-Pál 2 k., Dr. Egyed Balázs Sz.-Udvarhely 2 k., Egyházközség H.-Szt.-Péter 2 k., Nagy Gyula H.-Szt.-Péter 2 k., Vas István H.-Szt.-Péter 2 k., Egyházközség Városfalva 2 k., Péter Sándor Városfalva 2 k., Péter Sándorné Városfalva 2 k., Máté Lajos Városfalva 2 k., Egyházközség Jánosfalva 2 k., Kiss György Jánosfalva 2 k., Ürmösi Károly Jánosfalva 2 k., Egyházközség Recsenyéd 2 k., Gál József Recsenyéd 2 k., Deák Mózes H.-Ujfalu 2 k., Tibáld József H.-Ujfalu 2 k., Tibáld Józsefné H.-Ujfalu 2 k., Egyházközség H.-Karácsonfalva 2 k., Demeter Dénes H.-Karácsonfalva 2 k., Demeter Dénesné H.-Karácsonfalva 2 k., Egyházközség H.-Almás 2 k., Barra Lajos H.-Almás 2 k., Ajtai János H.-Almás 2 k., Ajtai Jánosné H.-Almás 2 k., Tary Irén k. a. H.-Almás 2 k., Herman Károly H.-Almás 2 k., Kriza Sándor H.-Almás 2 k., Kriza Sándorné H.-Almás 2 k., Péterfi Áron H.-Almás 2 k., Egyházközség Vargyas 2 k., Kisgyörgy Sándor Vargyas 2 k., Kisgyörgy Sándorné Vargyas 2 k., Tarcsafalvi Albert Vargyas 2 k., Kisgyörgy Zsuzsa k. a. Vargyas 2 k., Kisgyörgy Berta k. a. Vargyas 2 k., Máté János Vargyas 2 k., Máté Jánosné Vargyas 2 k., Lőrincz Berta k. a. Vargyas 2 k., Kiss Tamás Vargyas 2 k., Kiss Vilma k. a. Vargyas 2 k., „Önképző-olvasókör“ Vargyas 2 k., Sándor Lajos Miklóslalva 1899-re 2 k., Török József H.-Szt.-Pál 1899-re 2 k., Szász Béla Muzsua 1899—900-ra 4 k.

Kolozsvár 1900. márcz. 19 én.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői üzznetek. „Passióról“ beküldött közlemény így nem való nyilvánosság elébe. Csak meglehet kapni az énekvezér uraknál hiszen sokan (hát nem mindenki?) éneklük. Nyomatott passio nincsen, azt hát még a főhatóság sem küldhetne. A kiadásról, lehet is, kell is gondolkozni, de azt meg kell hogy előzze a gondos és szakszzerű átdolgozás. **B E. k. a.** Jgenis beválnak. Kérek belőlük. **Szentabrahámi Rendre** fölhasználjuk egyiket

másikat. **Z. F. Dév.** A nyilv. köszönet a jövő számba jöni fog. A lap elment. Sok szerencsét. **L. D. K-s.** Csak a jövő számban, mert ez már egészen elvont foglalva. **Ü. S.** A karvalyost elhagyjuk. A többi helyén való és rendre jó. Először az aktualis. Több levélre jövőkor.

 A nagyszámu hátralék kiáltó szövegét hallják meg mindazok, a kiket illet és fizessék meg tartozásukat azonnal.

TARTALOM: Középiskolai oktatásunk. Boros Sándor. 98. l. — Nők világa: A londoni Channing leány-nevelőről. Kovács Irén. 105. l. — Ifju lelkesz koporsója mellett. Németh István. 110. l. — Ima a templomba menéskor. (Költemény.) Tiboldi István. 112. l. — Történet a kis Timáról. Benedek Elek. 112. l. — „Az unitárius szöszék” folytatása érdekében. Kozma Dimén. 116. l. — Missiói levelek. Gy. M. 117. l. — Az E. K. Tanácsból. 119. l. — A fiók-egyletek köréből. Népparát. 119. l. — Mintha mese lett volna. 121. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 123. l. — Egyleti élet és munkásság. 125. l.

M. Á. V. ERDÉLYRÉSZI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.

I	Sz. 830	Gy. 155	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 710	Gy. 750	Gy. 150	Sz. 620
	" 833	" 1008	" 659	" 555	érk.	Kolozsvar	} ind	" 613	" 1101	" 523	" 700
	" 850	Sz 1047	V. 840	" 611	ind.			} érk.	V. 524	" 1046	Sz. 427
	" 1014	" 1233	" 1040	" 726	érk.	Ar.-Gyéres A)	ind	" 347	" 924	" 239	" 518
	" 1056	" 117	" 1140	" 752	érk.	Kocsárd	ind	" 256	" 849	" 148	" 433
	" 1152	" 222	" 1255	" 832	érk.	Tövis	} ind.	" 155	" 806	" 1241	" 338
	" 1224	—	" 130	" 837	ind.			} érk.	" 129	" 800	—
	" 201	—	" 331	" 943	érk.	Kis-Kapus A)	ind	" 1135	" 656	—	" 125
	" 340	—	" 527	" 1051	érk.	Segesvár D)	ind.	" 913	" 553	—	" 1140
	" 403	—	" 612	" 1112	érk.	Héjasfalva	ind.	" 913	" 533	—	" 1117
	" 800	—	" 1025	" 209	érk.	Brassó E)	ind.	" 508	" 245	—	" 748
	II.	Gy. 650	Sz. 810	Gy. 155	Sz 1000	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 610	Gy. 150	Sz. 720
" 1151		" 355	" 711	" 605	érk.	Arad	} ind	" 935	" 818	" 1120	" 421
" 1211		" 430	—	" 635	ind			} érk.	" 857	—	" 1050
" 306		" 906	—	" 1056	érk.	Piski a)	ind.	" 472	—	" 605	" 100
" 400		" 1038	—	" 1216	érk.	Alvincz b)	ind.	" 253	—	" 434	" 1140
" 426		" 1054	—	" 1234	érk.	Gy.-Fehérvár c)	ind.	" 233	—	" 417	" 1113
—	" 1130	—	" 105	érk.	Tövis	ind.	" 200	—	" 343	—	
A.	Sz 726	V. 122	V. 445	Sz 1014	ind.	Ar.-Gyéres	érk.	Sz. 518	V. 1059	V. 347	Sz. 924
	" 755	" 1122	" 522	" 1045	érk.	Torda	ind.	" 445	—	" 300	" 852
B.	V. 208	Sz. 835	Sz. 311	Sz 1101	ind.	Kocsárd	érk.	Sz. 742	Sz 298	Sz. 835	V. 1248
	" 300	" 8	" 352	" 1147	érk.	M.-Ludas B ¹⁾	ind.	" 734	" 200	" 747	" 1200
	" 500	" 1030	" 530	" 117	érk.	M.-Vásárhely	} ind.	" 500	" 1225	" 550	" 954
	" 513	V. 954	" 530	—	ind			} érk.	—	V. 900	V. 504
	" 644	" 1216	" 717	—	érk.	Szász-Régen	ind.	—	" 739	" 330	" 805

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.